

29-1 Van het bestuur

Allereerst wil ik u allen een voorspoedig en vooral een gezond nieuwjaar toewensen. En natuurlijk hoop ik dat u ook dit jaar de Oudheidkamer weer zult bezoeken.

Het afgelopen jaar hebben we weer enkele groepen buiten de reguliere openingstijden mogen ontvangen. Ook hebben we weer enkele diapresentaties elders mogen houden. Wij vinden het fijn om iets te doen voor mensen die nieuwsgierig zijn naar de foto's en verhalen van en over Rhoon en Poortugaal van vroeger. In een enkel geval leidt zo'n bijeenkomst zelfs tot een privé bezoek aan mensen die 'nog' meer willen weten.

Vanaf april 2006 toen de eerste Nieuwsbrief van de Oudheidkamer uitkwam was het gebruikelijk dat er een stukje geschreven werd met de titel: "Van het bestuur". Af en toe werd van deze titel afgeweken, maar dat neemt niet weg dat Arie Beukelman als voorzitter van de Oudheidkamer het leeuwendeel van deze stukjes geschreven heeft. In Nieuwsbrief 28 schreef hij zijn laatste "Van het bestuur" in zijn functie van voorzitter. In Nieuwsbrief 28 heeft Arie meegedeeld dat ondergetekende de nieuwe voorzitter van de Oudheidkamer is geworden. Ik vind het een eer om na het voorzitterschap van 2 iconen in het Rhoonse en Poortugaalse leven, te weten Bram van Hilten en Arie Beukelman, de nieuwe voorzitter te mogen zijn.

Ik ben ook heel blij dat Arie voorlopig nog zijn kennis en kunde met u en ons wil delen, en dat hij nog steeds bestuurslid wil blijven, ook zijn druk bezochte diapresentaties zijn voorlopig gewaarborgd.

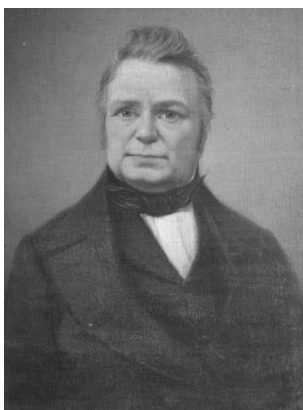
De laatste 2 Nieuwsbrieven zagen er wat anders uit dan 'het groene boekje' dat u sinds 2006 gewend was, er kwamen enkele kleuren pagina's in en de lay-out was iets veranderd. Vanaf Nieuwsbrief 29 maken wij gebruik van een ander computerprogramma om de Nieuwsbrief in op te maken, daardoor heeft de Nieuwsbrief nu zijn definitieve (wat is definitief) uiterlijk.

De huidige tentoonstelling "40-45 in woord en beeld" is al door velen uit onze omgeving en ook van ver daarbuiten bezocht. Sommige mensen komen een tweede keer omdat ze niet alles in één keer konden bekijken of bestuderen. Mocht u de tentoonstelling nog willen bezoeken dan kan dat nog tot juli van dit jaar. Begin dit jaar is er een kleine wijziging in de tentoonstelling aangebracht, een beetje meer aandacht voor "de vrede".

Jan Klingens, voorzitter.

29-2 De eerste burgemeester van Rhoon

Mattheus Marius Schepman was de eerste die de titel van burgemeester van Rhoon voerde. Hij is geboren op 8 januari 1777 in Rotterdam als zoon van Anthony Schepman, heer van Valckenstein, en Maria Henrietta Welborn. In 1804 wordt hij aangesteld als schout en secretaris van Piershil. Vanaf 1811 tot 1813, de Franse tijd, werd de titel maire, vanaf 1813 tot 1818 werd de maire president genoemd en na 1818 werden ze weer schout genoemd. In 1825 werd er een nieuw reglement van de gemeentebesturen ingevoerd en kreeg men de titel van burgemeester. Mattheus Marius Schepman trouwt op 16 april 1819 in Amsterdam met Hendrika Elisabeth Wassenbergh, geboren 20 januari 1783 in Amsterdam, dochter van Adam Langenhert Wassenbergh, koopman, en Camilla Johanna Masure. Naast burgemeester van Piershil werd hij op 3 april 1818 benoemd in Rhoon. Behalve zijn functie als burgemeester bekleedde hij talrijke andere functies. Zo was hij vanaf 1811 tot 1825 deelnemer in de papierzaak van zijn schoonvader Wassenbergh in

Schilderij van
burgemeester Schepman.

Amsterdam, schout van Rhoon en Nieuw-Pendrecht, vanaf 1809 rentmeester van de Heerlijkheid Piershil, in 1811 griffier van het Vrederecht Kanton Oud-Beijerland. Vervolgens in 1815 rentmeester van de Hooge Heerlijkheden Rhoon en Pendrecht, in 1818 luitenant adjudant van het 5^e bataljon schutterij onder luitenant-kolonel Bichon van IJsselmonde, vanaf 18 juni 1826 dijkgraaf van de polder Binnenland van Rhoon etc. etc. Op 23 juni 1831 verkoopt Jan Florisz. Kleinjan aan burgemeester Mattheus Marius Schepman een herenhuis aan de Dorpsdijk te Rhoon. Het huis was door Jan Kleinjan aangekocht op een openbare verkoping in 1827 van de erven Jacobus Tromer voor 1400

Hendrika Elisabeth
Wassenbergh

gulden. Jan Kleinjan, bouwman op de Werkershoeve, ging hier met zijn vrouw Jannetje Louter tot haar overlijden in maart 1831 rentenieren. Het huis was voorzien van een achttal kamers waarvan 3 behangen benedenkamers, een grote keuken met gemetseld fornuis, een grote droog- en turfzolder, twee waterpompen, waterfor nuis en bakoven. In 1839 wordt het oude huis afgebroken en een nieuw hecht en sterk heerenhuis gebouwd. Het bevat een brede marmeren gang, vijf benedenkamers, alle behangen en gestukadoord, vier voorzien van een stookplaats, een zolder met afgeschoten dienstboden- en provisiekamers. Een smaakvol aangelegde tuin met vruchtbomen, heesters en bloemgewassen, aldus een annonce van 1 mei 1848, waarin het te huur wordt aangeboden door de bewoner Anthony Schepman, burgemeester. Hendrika Elisabeth Wassenbergh overlijdt op op 21 september 1846 en burgemeester Mattheus Marius Schepman 4 dagen later op 25 september 1846, beiden in het huis aan de Dorpsdijk. Zoon Anthony Marius Hendrik

Schepman volgt hem op als burgemeester van Rhoon en Pendrecht. Hij is geboren op 30 december 1809 in Piershil en op 29 mei 1840 in Amsterdam getrouwd met Ada Gerarda Wassenbergh, geboren 18 maart 1819 in Amsterdam, dochter van Abraham Wassenbergh en Margaretha Catharina van Harlingen. Zij zijn de volgen de bewoners van het huis aan de Dorpsdijk. Op 18 augustus 1852 wordt in het Wapen van Rhoon in de namiddag te 4 uren door de eigenaar/ bewoner, burgemeester A.M.H. Schepman, bij afslag verkocht een in 1839 nieuw op gebouwd heerenhuis met ruim en schoon uitzicht gelegen aan de Dorpsdijk te Rhoon. Kennelijk is er geen koper want burgemeester Schepman, die in 1867 met pensioen is gegaan, overlijdt op 10 november 1882, zijn vrouw Ada Gerarda Wassenbergh overlijdt op 9 juli 1893, beiden in het huis aan de Dorpsdijk. Deze woning is het latere raadhuis van de gemeente Rhoon tot op 24 augustus 1973 de gemeenteraad het voorstel aanneemt tot aankoop van Villa Hendrina om het geschikt te maken als gemeentehuis.

Arie Beukelman, bestuurslid.

Het herenhuis van Schepman, het latere
Gemeentehuis van Rhoon.

29-3 Belevissen van Roelof Dubel in WO II

(Deel I is gepubliceerd in Nieuwsbrief 28, september 2019)

Zoals gezegd gebeurde er van 15 mei 1940 tot september 1944 niet zoveel bijzonders in deze omgeving. Er gebeurde natuurlijk van alles, vooral buiten Rhoon en Poortugaal, maar dat ging grotendeels aan een jongen van een jaar of tien, twaalf betrekkelijk ongemerkt voorbij.

Ik ging gewoon elke dag naar school. Leerde rekenen, taal, aardrijkskunde en geschiedenis. Geschiedenis ging dan over b.v. de tachtigjarige oorlog. Over wat er op dat moment in Europa gebeurde werd niet gesproken. De enige keer dat er op school iets verteld werd over wat er rondom ons gebeurde was op de morgen nadat de mannen op het Sluisje waren geëxecuteerd. Toen vertelde de hoofdonderwijzer waarbij ik in de klas zat wat daar de vorige avond was gebeurd; zeven mannen dood geschoten en hun huizen verbrand. De wonderlijke reactie van een van de jongens in de klas was "en het was zo'n mooie villa", (het huis van directeur Barendregt van de vlasfabriek die een van de slachtoffers was).

6 juni vond in Frankrijk de invasie van de geallieerden plaats. Dat hoorden we via mond tot mond berichtgeving. Radio's waren er niet meer, die hadden we in moeten leveren in opdracht van de Duitsers. Kranten was een verschijningsverbod opgelegd.

Wat we hier merkten was dat alle bezettingstroepen naar Frankrijk vertrokken om de geallieerden te bevechten. Het barakkenkamp bij het kasteel in Rhoon werd afgebroken.

Eigen fabricage van bietenstroop in 1944.

V.l.n.r. Gerrie v.d. Ent, Piet v.d. Ent, Jaap de Waard en Leen van Opstal.

Een paar maanden later waren ze weer terug. Ze waren uit Frankrijk teruggeslagen. Ik weet niet of het dezelfde waren die hier eerder gelegerd waren, maar hun onderkomen was er niet meer dus de scholen werden weer gevorderd. Niet alleen de christelijke school maar ook de andere. We kregen toen les in de kerken en gebouw "Irene".

Enige tijd later werden de soldaten in boerenschuren ondergebracht. De officieren en onderofficieren werden bij burgers ingekwartierd en de kinderen kregen weer les in de scholen.

Inmiddels ontstonden meer en meer problemen op het gebied van voedselvoorziening en gebrek aan kolen voor verwarming. Kleding en schoeisel waren niet meer te koop. We liepen

allemaal op klompen. Je moest bij de klompenmaker zelf hout leveren. De hongerwinter diende zich aan. Alles was gedistribueerd, vooral voedsel. De porties werden steeds kleiner. Er was geen elektriciteit meer en ik denk ook geen gas. Het meeste werk lag stil. Mijn vader, die huisschilder was in Rotterdam, zat thuis. We waren constant bezig om aan voedsel en brandstof te komen. Herfst '44 gingen we bij boeren op het land suikerbieten kopen. Aanvankelijk om er stroop van te maken maar later gingen we ze ook eten door gebrek aan brood en aardappels.

In Poortugaal werd door boeren en de slager erwtenmeelsoep gemaakt. Schoolkinderen konden twee keer per week wat soep komen eten op Maasoord (Deltaziekenhuis). De eerste keer dat ik daar kwam at ik zeven borden soep leeg. Ik was dertien jaar oud, niet te verzadigen en zo was het met iedereen omdat het voedsel wat we nog kregen zonder enige kracht was. Er was geen vet of vlees of wat dan ook waar enige pit in zat. Aardappels zonder wat erbij. Als jus werd het afgietsel van het koken er weer overheen gegoten. Emmers vol aardappelen gingen er per dag door heen. Het was niet aan te slepen en dat moesten we allemaal buiten de distributie om zien te krijgen bij boeren en tuinders.

De scholen werden die winter verwarmd met scheven, dat is een restproduct van de vlasindustrie. Dat ging zo: de kolenkachels werden vervangen door 200 liter vaten, verticaal neergezet op een paar pootjes. In het midden werd er een houten paal in gezet, dan werd de rest volgestampt met die scheven, dat is fijn spul, zoiets als zaagsel. Dan werd de paal eruit getrokken en werden de scheven onderin aangestoken. Dat brandde dan de hele dag door het door de paal achtergelaten gat, dat geleidelijk wijder werd. In de buurtschap "het Sluisje" werden door de Duitsers Nederlandse mannen gefusilleerd als represaille voor het overlijden van een Duitse soldaat die 's avonds in het pikdonker

In 1944 werden verschillende inwoners uit Rhoon en Poortugaal gevorderd om te werken aan verdedigingswerken enz. De man rechts op de foto is Nico van der Ent, 2e van links is Jan de Reus, zoon van de Rhoonse smid Willem de Reus.

Antitankgracht aan de Essendijk (ter hoogte van nr. 34) anno 2019.

tegen een losgeraakte elektrische stroomdraad liep.

De Duitsers zeiden dat de draad met opzet was losgemaakt en het dus sabotage was. De mannen werden uit hun huizen gehaald. Die waren dichtbij de plek waar het ongeluk gebeurde. De huizen werden in brand gestoken. Ook de eigenaar van de daar staande vlasfabriek, die een goed woordje wilde doen voor de slachtoffers werd tegelijk met de anderen doodgeschoten.

Na de mislukte actie van de geallieerden bij Arnhem (een brug te ver) gingen de Duitsers maatregelen nemen om te voorkomen dat ook in deze omgeving luchtlandingen zouden kunnen plaatsvinden. Er werden veel polders onder water gezet. De mensen die daar woonden moesten hun huizen verlaten en elders een onderkomen zoeken. Ook op de eilanden Flakkee en Voorne-Putten gebeurde dat. Daarvandaan kregen we hier veel evacués, ook uit onze eigen buitenpolders. Zij moesten allen bij mensen in het dorp gaan inwonen. In Rhoon aan de Rijdsdijk was een vrij groot huis leeg gekomen door overlijden van de bewoonster. Hierin werden drie gezinnen uit Zuidland ondergebracht in totaal 30 personen en daarom werd het de Bijenkorf genoemd.

Op de droog gebleven weilanden werden op bepaalde afstanden palen in de grond gezet zodat er geen zweefvliegtuigen zouden kunnen landen zoals bij Arnhem was gebeurd. Die palen werden Rommelasperges genoemd naar de Duitse generaal Rommel.

De mensen wisten niet aan stooksel voor de kachel te komen dus ging men 's nachts die palen uit het land halen om er kachelhout van te maken. Als reactie dwongen de Duitsers Nederlandse burgers om 's nachts wacht te houden bij die palen. Het hele land werd in een soort frontlinie veranderd. Langs de wegen werden schuttersputten, mitrailleursnesten en autoboxen gegraven. In polder het Buitenland van Rhoon kwam een antitankgracht. Alle Nederlandse mannen die niet in Duitsland waren voor de Arbeitseinsatz of ondergedoken zaten werden gedwongen hier aan mee te werken. Zelfs Piet van der Hilt, kastelein van cafe "Het wapen van Rhoon", moest mee. Maar hij was geen zwaar werk gewend. Zelf was hij wel zwaar met zijn enorme bierbuik dus spitten en graven werd niets en daarom zette men hem op een paard, dan konden ze samen de grond aanstampen.

Er was in 1944 ook geen benzine meer voor burgerauto's. De auto's zelf moesten ook onderduiken en werden in achteraf schuren verstopt onder hooi of stro.

Het ging ook slecht met het bezettingsleger, ze hadden tekort aan van

alles. Dus stalen ze van de burgerbevolking (vorderen noemden ze dat) auto's, fietsen en paarden of

dwongen boeren transporten voor hen te verzorgen met hun eigen paard en wagen. Dat moest meestal 's nachts gebeuren want overdag werd er door de geallieerden geschoten op alles wat bewoog.

Er waren nog een paar vrachtauto's die reden, die werden aangedreven met behulp van een houtgasgenerator. Dat was een soort kachel achter op de auto, die werd gestookt met kleine houtblokjes (vergast), dat gas werd opgevangen in een tank en daarmee werd de motor aangedreven. Op zeker moment moest mijn vader acuut naar het ziekenhuis met een bekleemde breuk. Er waren geen ambulances dus werd hij weggebracht met een gesloten vrachtwagen met generator. Na genezing werd hij opgehaald met een van een boer geleende paard en wagen (koetsje). Een ander die een vrachtwagen (kieper) met generator had, stalde die in de schuur van zand- en grinthandel Cor Heezen aan de Dorpsdijk in Rhoon. In een nacht was de generator niet goed uitgemaakt, bleef doorbranden en stak de schuur in brand. Schuur en auto werden volledig verast. Ook de geit kwam in de vlammen om.

Woensdagmiddag 21 februari 1945 stortte in de polder Zwaardijk een paar honderd meter achter ons huis een geallieerde jager neer. Hij was de op het Shell terrein in Pernis opgestelde V1 lanceerinstallaties van de Duitsers wezen beschieten. Hij werd geraakt door Duits afweergeschut. De piloot wist zich met behulp van zijn parachute te redden.

Hij had eerst zijn vliegtuig zodanig gestuurd dat het niet op huizen terecht kwam. In tegenstelling tot wat er gebeurde bij het Duitse vliegtuig dat in 1942 in Poortugaal neerstortte, mocht hier iedereen vrij komen kijken. Jongens maakten daar graag gebruik van en haalden van alles uit de restanten van het vliegtuig, ook munitie, en speelden daar mee. Levensgevaarlijk!

Zondag 30 april 1945 zaten we aan ons zeer karige middagmaal toen er een enorm gedruis van laagvliegende vliegtuigen kwam. We spoedden ons naar buiten en zagen dat de lucht vol was met grote geallieerde vliegtuigen. Er werd niet op hen geschoten, ze vlogen richting Rotterdam. Toen zagen we dat ze in de omgeving van de Waalhaven grote hoeveelheden pakketten uitwierpen. Later hoorden we dat dat voedsel was, bestemd voor de hongerende stadsbevolking. We kregen daar de eerstvolgende week nog niets van. Wat later kregen we kaakjes van de voedseldroppings en ook Zweeds wittebrood dat door de Zweden met schepen naar Nederland was gestuurd.

Vrijdag 4 mei 1945, 's avonds ca. negen uur. Ik lag al op bed en hoorde een enorm gejuich en gedruis. Het kwam uit Rhoon, blijkbaar was er een oostenwind. Later hoorde ik dat de mensen in het dorp de straat waren opgegaan en "uit hun dak gingen" want de oorlog was voorbij.

De volgende dag, zaterdag 5 mei 1945, tekende de Duitse generaal Blaskowitz in Wageningen de overgave van het Duitse leger in Nederland. Het was VREDE. Dezelfde zaterdag gingen de Poortugaalse B.S. (binnenlandse strijdkrachten - ondergrondse) alle N.S.B-ers in Poortugaal ophalen. Zij werden geïnterneerd in de openbare school, "de Oude School", in Poortugaal. Diezelfde middag werden ze weer door de Duitsers losgelaten. Er vonden enige schermutselingen plaats tussen Duitse militairen en B.S-ers. Er was een lichtgewonde. Het conflict liep met een sisser af omdat de B.S. zo verstandig was het hazenpad te kiezen.

De volgende maandag werden de N.S.B-ers opnieuw ingerekend. Bijna had er hier een catastrofe plaatsgevonden zoals op verschillende plaatsen in Nederland is gebeurd met dodelijke slachtoffers. Echt vrede was het nog niet en zal dat ooit komen?

Roelof Dubel, bestuurslid

29-4 Een vliegtuigongeluk te Rhoon

Op 1 augustus 1923 vertrok een Zweedse tweedekker vanuit Göteborg in Zweden richting Rotterdam, naar het vliegveld Waalhaven.

Aan boord waren onderluitenant H.C.J. Montgomery, ingenieur O.M. Axelson en kapitein waarnemer Aliljewalch.

Om circa 15.30 uur die dag stortte het vliegtuig ten zuiden van vliegveld Waalhaven neer in een haverveld onder Rhoon. Luitenant Montgomery en ingenieur Axelson overleefden het ongeluk niet. Kapitein waarnemer Aliljewalch werd zwaar gewond overgebracht naar het Coolsingel ziekenhuis, waar hij op 13 augustus 1923 overleed.

Op 3 augustus werd in de Zweedse kerk aan de Boompjes te Rotterdam een rouwdienst gehouden. De kisten waren bedekt met de Zweedse vlag en tal van kransen en bloemen, voorzien van linten in de Zweedse kleuren, van o.a. de Zweedse gezant de heer M. Aldercreutz, baron A. Leyonhuford, attaché, de heer G.G. Björlin, kanselier, en van de vice-consul te Rotterdam, de heer C.L. Lundguest. De stoffelijke overschotten werden na de dienst met het Zweedse stoomschip Carl O. Kjelberg naar Zweden vervoerd.

Arie Beukelman, bestuurlid.

Een Engelse tweedekker.

29-5 Kerkorganist Glijn Kijzerwaard

De kerkorganist van de Gereformeerde kerk te Rhoon, de heer Glijn Kijzerwaard, was een markante man. Hij is geboren op 14 augustus 1891 in Hekelingen. Hij trouwde op 26 juni 1919 in Spijkenisse met de toen 25 jarige Willemina Stout. Ze vestigden zich na hun huwelijk aan de Dorpsdijk nr. 83 te Rhoon. Ze kregen een dochter en een zoon. Glijn is overleden in december 1975 te Rotterdam, Willemina was al in 1957 te Rhoon overleden. Van beroep was Glijn metselaar, en werkte als gemeenteambtenaar in Rhoon. Orgels waren zijn hobby, hij heeft zelfs een eigen orgel gebouwd waarvan deskundigen zeiden: "Het is ongelofelijk". Zeker als je weet dat het gemaakt was van schoolbanken, regenpijpen, bromfietsenslang, groenteblikjes enz.

In de 2 boeken met de titel: "De geschiedenis van de Gereformeerde kerk te Rhoon" welke E.A. Spruijt geschreven heeft over de Gereformeerde kerk, staan enkele anekdotes over de heer Kijzerwaard welke ik u niet wil onthouden.

In het eerste boek van E.A. Spruijt staat o.a.:

Daar waar nu de Viaductweg is daar stond tot 2000 de Gereformeerde kerk. Het kerkorgel in die kerk werd de eerste 10 jaar van zijn bestaan bespeeld door diverse gemeenteleden. Tot het voorjaar van 1920 werd het bespeeld door enkele dames. Eén van de dames die het orgel bespeelde wilde zich liever terug trekken van die arbeid. De reden was dat het orgel wel eens

bespeeld werd door de heer Kijzerwaard. Naar de mening van verschillende mensen speelde hij beter, dus wilde zij plaats maken voor Kijzerwaard. Dominee probeerde nog om haar van dit voornemen af te houden. Zij bleef echter bij haar besluit. Zodoende deed Kijzerwaard in het voorjaar van 1920 zijn intrede als organist.

Een rijtje huizen aan de Dorpsdijk nabij de N.H. kerk (zie torenspits op de achtergrond) in 1965. Het eerste pand was het woonhuis van G. Kijzerwaard. Eerder woonde hier veldwachter V.d. Wulp.

In deel 2 van "De Geschiedenis" staat een artikel met de titel:

Contrasten in de kerkdienst

Onze dominee (ds. Van Kapel) was een vlot spreker. De oudere mensen konden dit tempo echter moeilijk bijhouden en kregen te weinig gelegenheid het gesprokene te verwerken. Dominee deed zijn best wat langzamer te spreken, maar dit kostte hem veel moeite. Organist Kijzerwaard was de tegenpool van dominee. Was dominee te vlug in het spreken, Kijzerwaard was te langzaam in het spelen. Vooral de jongeren in de gemeente hadden liever dat Kijzerwaard dit tempo wat opvoerde. Spelen

en zingen aangepast aan de verlangens van deze tijd. Kijzerwaard was zonder twijfel een goed organist en een muzikaal mens. Was zelfs in staat een eigen pijporgel te bouwen. Hij hield van een rustig gedragen spel. Dat vlugge spelen vond Kijzerwaard "speule in 't angenome". Hij was dan ook niet van plan om zomaar toe te geven aan de wens van die gemeenteleden. "Ik zèl ze dwingen met mijn spel", had Kijzerwaard gezegd. Alle hem ter beschikking staande middelen wendde hij daartoe aan. Die middelen waren: zijn onverstoorbare vasthoudendheid en het kerkorgel. Hij bracht dit ten uitvoer tijdens een kerkdienst. In die dienst speelde hij extra langzaam en de gemeente had zich daarnaar te richten. Het resultaat beantwoordde echter niet aan de gestelde verwachtingen. De gemeente liet zich hierin niet dwingen en zong vlugger dan het orgel speelde. Boze blikken werden gericht naar het orgel. Daar zag men de glimmende schedel van Kijzerwaard met het nikkelen brilletje op zijn neus. Onverstoorbaar speelde hij zijn spel. Na het einde van de dienst kwam de kerkenraad in de consistorie. Spoedig werd er nagepraat over het orgelspel. De mening van de kerkenraad was dat aan Kijzerwaard gezegd moest worden om zo niet door te gaan maar tegemoet te komen aan de wensen van de gemeente. Dit diende echter te gebeuren zonder Kijzerwaard te krenken. Op een diplomatieke wijze moest hem dit worden meegedeeld. Het beste was maar dat dominee dat karwei voor zijn rekening nam. En dominee was een diplomaat! Die aangeboren aanleg had zich in Rhoon verder ontwikkeld. En dit was nogal eens nodig, want niet alle gemeenteleden waren even gemakkelijk. Zachtzinnig werd Kijzerwaard dus in kennis gesteld van het verlangen van de kerkenraad. Rustig en gelaten hoorde Kijzerwaard het voorzichtig gestelde verzoek aan. Maar niet alleen dominee was een diplomaat,

Kijzerwaard was het ook, gelet op zijn antwoord: "As dominee wat langzamer gaat preken, dan zèl ik wat vlugger gaan speule". Het resultaat was dat ze beiden hun best deden, maar het bleef voor elk van hen een moeilijke opgave.

Over het zingen van gezangen in de Gereformeerde kerk van Rhooon: Spruijt schrijft daar over het volgende:

Eerste uitbreiding tot 29 gezangen

Eindelijk was het dan zover gekomen, dat de uitbreiding van enige gezangen zijn beslag kreeg. Er was een rapport ingekomen van deputaten, en na een langdurige bespreking besloot de kerkenraad dit rapport te aanvaarden. Maar al was dit door de kerkenraad aanvaard, daarom was nog niet ieder gemeentelid het hier mee eens. Gegronde bezwaren kon men echter niet aanvoeren, al deden de tegenstanders wel hun best om deze te zoeken. De oorzaak lag voornamelijk in het feit, dat de gezangenkwestie één van de punten der Afscheiding was. Toch waren er verschillende predikanten in de dagen der Afscheiding, die beslist geen tegenstanders waren van gezangen en deze ook lieten zingen. Er waren echter in de Hervormde bundel verschillende liederen met een Humanistische inslag en gezangen met een weinig zeggende inhoud. De bezwaren waren dan ook gericht tegen het gebruik van deze gezangen. De nu ingevoerde 29 gezangen behoeften geen reden te zijn om deze niet te aanvaarden.

Er waren enkele mensen die toch hun ongenoegen moesten laten blijken door het opgegeven gezang niet mee te zingen. Organist Kijzerwaard had ook bezwaren tegen de invoering van de gezangen. Ook hij liet dit blijken en wel op een radicale manier. Op een zondagmorgen gaf dominee een gezang op om te zingen. Na deze bekendmaking bestudeerde hij ijverig zijn preek. Alles bleef stil en geen geluid kwam uit het orgel. De mensen begonnen onrustig te worden over wat dit had te betekenen. De dominee ging weer staan en gaf nogmaals op om het gezang te zingen. Hierop riep de organist vanaf het orgel: "Ik heb geen muziek". Er was echter wel een gezangenboek op het orgel. Kijzerwaard had eigenlijk moeten zeggen: "Ik wil geen gezang spelen". Om de orde in de dienst niet te verstoren gaf de dominee toen maar een psalm op om te zingen. Even later liet het orgel zich horen en de gemeente zong de opgegeven psalm. Voor Kijzerwaard had dit muisje echter wel staartje.

Het is bij deze ene keer gebleven en voortaan speelde hij zowel gezangen als psalmen. Het heeft enkele jaren geduurd, dat verschillende mensen de gezangen niet meezongen, doch na verloop van tijd was ook hier niets meer van te merken.

Jubileum en afscheid

Hr. G. Kijzerwaard 25 jaar organist

Op 9 juni 1946 was het 25 jaar geleden dat Kijzerwaard voor het eerst het kerkorgel bespeelde. Besloten werd dat de voorzitter hem zou gaan feliciteren met zijn jubileum. Hem zou als blijk van waardering een muziekbundel worden aangeboden.

't Is ongelooflijk

In 1961 heeft ds. Van Kapel in het kerkblad de mededeling geplaatst dat organist Kijzerwaard het bijltje er bij neergelegd heeft. "Bedankt Kijzerwaard voor de 40-jarige trouw, maar mogen wij een beroep op u doen als er iets met het orgel aan de hand mocht zijn? U weet zo goed hoe een orgel in elkaar zit. Het stond er zo simpel en toch wist de dominee toen helemaal nog niet dat Kijzerwaard een miniatuurkerkorgeltje bouwde, waarvan vak organisten zeggen: " 't Is ongelooflijk".

Het orgel van Kijzerwaard in het nieuws

Een journalist bracht ooit een bezoek aan Kijzerwaard met als doel "Het Orgel"

De journalist schreef:

Hijzelf liet me binnen toen ik had aangebeld. Of ik maar dat kamertje in wilde gaan en hij wees naar een deur. En meteen zag ik het orgel, gebouwd in de bedstee. Behalve het door hem gebouwde orgel stond er ook een harmonium in het kamertje van drie bij drie. Hoe lang heb je er over gebouwd vroeg ik. Van januari tot augustus, zei hij. Het orgel bestond uit 103 pijpen en pijpjes, Het orgel dat door een stofzuigmotor van wind wordt voorzien is gemaakt van afgedankt materiaal. Het front is van een oude schoolbank. Een dichtgemaakt gaatje geeft aan waar het inktpotje heeft gezeten. En kijk zei Kijzerwaard, "dit is van een sigarenkistje en deze rij pijpjes is gemaakt van oude groenteblikjes".

G. Kijzerwaard bij het door hem zelf gebouwde orgel, thuis in de bedstee.

Een orgelbouwer, die in contact kwam met Kijzerwaard en vernam dat deze pijpen maakte van zink zei: "Man dat bestaat niet. Er moet 70% tin in verwerkt zijn. Het is volmaakt onmogelijk. Je kunt met zink nooit bereiken dat je een volle toon krijgt". Kijzerwaard keek de man recht in de ogen. Hij zei: "en u zegt dat het niet gaat! En vol trots liet hij zijn orgelpijpen zonder 70% tin zien. De orgelbouwer wist niet anders te zeggen dan: "Het is raar, het kan niet en toch kan het", en Kijzerwaard wist niet anders te zeggen dan: "Ga jij nou maar door met je gebakken peren". Dat sloeg wel nergens op, maar je hebt van die momenten dan moet je wat zeggen.

Orgelpijpjes laten pas horen wat ze waard zijn als er lucht door gaat, zei Kijzerwaard. De stofzuigmotor zorgt voor de wind die door slangetjes naar de pijpjes wordt gevoerd. Die slangetjes komen van de bromfietsman, slangetjes bestemd voor de benzinetoevoer. En die knaap van een pijp daar, die is wel aan een beetje wind gewend, want vroeger, voordat hij in het orgel zat hing hij als regenpijp aan de muur van het huis van de dominee...

Behalve zinken pijpen zitten er ook houten in, sommige plankjes kwamen van de vuilnisbelt. Kijk dat pijpje is gemaakt van een theeblad en die daar is uit de zitting van een oude stoel en de toetsen zijn bekleed met restjes formica. Wat een jobsgeduld heeft die man, schrijft de journalist. En dat gebeurt dan in de vrije tijd. Want des daags werkt de orgelbouwer. Hij is stratenmaker, ondanks dat hij al 5 jaar met pensioen is. Het orgel is dus in de vrije uren vervaardigd. Zonder schema, zonder tekening, "geheel op gis" zoals de orgelbouwer het uitdrukte. Drie en dertig jaar geleden bouwde de kunstenaar zijn eerste radio, door tientallen andere gevolgd. Het staaltje, wat nu is uitgehaald overtreft alles.

Het "Kijzerwaard-pijporgel" is fantastisch!

Kijzerwaard in het nieuws tijdens de oorlog

Overgenomen uit: "De Schakel" 1995

Eén van de mensen die met name de eerste dag van de oorlog niet kunnen vergeten is mevr. T. van der Meer, dochter van gemeentebode Glijn Kijzerwaard. Op 10 mei 1940 werden Duitse parachutisten boven de Waalhaven gedropt. Toen Glijn Kijzerwaard in de middag op zijn fiets over de Dorpsdijk reed werd hij ter hoogte van nummer 53 aangehouden door een Duitse parachutist, de man was drijfnat, de Duitse militair was in een sloot naast de Dorpsdijk neergekomen. Op dat moment kwam de heer

Barendregt die aan de Rhoonsedijk woonde op zijn fiets aangereden. Ook hij werd door de Duitser gedwongen af te stappen. Het tweetal werd gesommeerd mee te gaan naar de villa aan de Dorpsdijk 53, de woning van fam. Kleinjan. De heer Kleinjan was thuis. De heer Kleinjan werd bevolen samen met de twee andere heren naar de bovenste verdieping te gaan. Daar hield de Duitser het drietal onder schot. Na het beramen van zijn plan beval de Duitser de 3 Rhoonaars het huis te verlaten en voor hem uit de achter de woning liggende weide in te lopen. De drie heren dienden als schild ingeval de soldaten uit het kasteel zouden schieten. "Inmiddels", zo weet mevr. Van der Meer, "verschoot de Duitser zijn munitie, een teken van overgave". Echter zo ver kwam het niet. Vlak daarna klonk een schot uit de nabij gelegen boomgaard en werd de Duitser door een Nederlandse scherpshutter getroffen. Vervolgens werd aan Kijzerwaard door de Nederlandse soldaten gevraagd het wapen van de Duitse militair af te pakken en aan hen over te dragen. "Mijn vader kende de Nederlandse soldaten in het kasteel. Iedere dag zorgde hij ervoor dat hun post met de laatste tram meeding". Hij zei, toen hij het geweer overhandigde, "zag je niet dat ik het was".

De Duitser leefde nog en werd naar het kasteel gebracht, hij tikte op zijn borstzak. Daar haalden de Nederlandse soldaten foto's van zijn vrouw en kinderen uit. Daarna is de parachutist naar het psychiatrisch ziekenhuis Maasoord (het huidige Delta Ziekenhuis) gebracht. Met levensgevaar voor degenen die hem vanaf het kasteel kwamen halen. De Duitser is in de inrichting geopereerd maar dat mocht niet meer baten. Hij overleed aan zijn zware verwondingen. Hij is tijdelijk achter de Herv. dorpskerk begraven. Later is hij herbegraven op een begraafplaats voor gesneuvelde Duitse militairen. "Toen mijn vader weer thuiskwam waren we heel blij dat het voor hem en de andere Rhoonaars zo goed was afgelopen".

Jan Klingens, voorzitter.

